

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ЕВРОПСКИ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА

ПРВ ОДДЕЛ

ОДЛУКА

Жалба бр.55634/14
Ленче РУНТЕВА
против Република Македонија

Европскиот суд за човекови (Прв Оддел) заседавајќи на 03 Октомври 2017 година во Совет составен од:
Linos Alexandre Sicilianos- *Претседател*,
Ales Pejchal,
Krzysztof Wojtyczek,
Ksenija Turkovic,
Pauliine Koskelo,
Tim Eicke,
Jovan Plevski, *судиш*
и Abel Campos, *Секретар на Одделот*,
Имајќи ја предвид горенаведената жалба поднесена на 31 Јули 2014 година,
Имајќи ги предвид опсервациите доставени од тужената Влада и опсервациите доставени од жалителот во одговор,
По заседавањето одлучи како што следува:

ФАКТИ

1. Жалителката г-ѓа Ленче Рунтева е македонски државјанин родена во 1962 година и живее во Штип. Пред судот е застапувана од г-дин Т.Торов, адвокат од Штип.
2. Македонската Влада („Владата”) ја застапува нејзиниот Агент г-дин К. Богданов.

A. Околности на случајот

3. Фактичката состојба презентирана од страните, може да се сумира како што следи:

1. Кривична постапка против жалителот

4. Со пресуда од 23 Април 2001 година, потврдена по жалба на 10 Октомври 2001 година, Основниот суд Кочани ("судечкиот суд") ја прогласил за виновна жалителката за сериозен сообраќаен прекршок и и одредил казна затвор во времетраење од четири години и шест месеци. Периодот во кој жалителката била во притвор пред судењето (од 2 до 13 Октомври 1999) и се засметува во затворската казна.

5. На 20 Јануари 2003 година жалителката започнала со издржување на казната.

2. Претседатлско помилување (*Presidential pardon*)

6. На 28 Јули 2004 година Претседателот на државата помилувал одреден број на осудени лица, изземајќи ги потполно или делумно од понатамошно издржување на казната затвор. Жалителката добила намалување на времето на издржување од една година и шест месеци. На 29 Јули 2004 година претседателското помилување е објавено во Службен Весник. Претседателското помилување е дадено по повод државен празник.

3. Вонредно ублажување на казната

7. На 14 Јануари 2005 година, жалителката застапувана од Г-дин Т. Торев, поднела барање за вонредно ублажување на казната затвор, кое е одобрено од Врховниот суд со одлука од 1 Февруари 2005 година. Судот нашол дека жалителката е единствената личност која може да се грижи за нејзиниот татко, чие здравје било нарушено по смртта на нејзината мајка, што се случило додека жалителката ја издржувала казната затвор. Според судот, тоа биле нови околности кои пониските судови не можеле да ги земат предвид при одредувањето на казната. Потпирајќи се на членовите 399 и 401 (6) од Законот за кривична постапка од 1997 година (види параграф 20 и 22 подолу) судот ја преиначил одлуката на пониските судови од 23 Април и 10 Октомври 2001 во однос на казната и ја намалил затворската казна на три години и шест месеци. Судот потврдил дека времето кое жалителката го поминала во притвор треба да се засмета во вкупната казна затвор. Во својата одлука судот не го спомнува претседателското помилување од 29 Јули 2004 година.

8. На 10 Март 2005 година одлуката била доставена до застапникот на жалителката.

4. Условен отпуст на жалителката

9. Во меѓувреме, поточно на 17 Февруари 2005 година судечкиот суд ја прифатил препораката дадена од директорот на затворот (дадена врз основа на доброто поведење на жалителката) и наредил жалителката да биде пуштена на условен отпуст сметано од 25 Февруари 2005 година. Повикувајќи се на претходно наведеното претседателско помилување, судечкиот суд наведува дека "[казната на жалителката] е три години."

Судечкиот суд утврдил дека периодот на условен отпуст ќе заврши на 09 Јануари 2006 година. Судот не ја наведува одлуката на Врховниот суд од 1 Февруари 2005 година.

10. Жалителката била условно пуштена на 25 Февруари 2005 година.

5. Постапка за надомест на штета поради незаконско притворање

11. На точно неутврден датум во 2007 година, жалителката поднела граѓанска тужба против тужената Држава барајќи надомест на штета за наводно незаконско притворање за период од 60 дена поради грешка или незаконско постапување на државните органи. Таа исто така побарувала надомест за периодот на нејзиниот условен отпуст (помеѓу 25 Февруари 2005 и 9 Јануари 2006 година), за време на кој се водела како престапник. Таа тврдела дека како последица на одлуката на Врховниот суд со која се наредува намалување на казната и претседателското помилување, затворската казна била намалена на две години, со исклучок на времето кое го поминала во притвор. Соодветно, требала да биде пуштена 60 дена порано од денот на условниот отпуст.

12. Со одлука од 25 Јуни 2010 година, Основниот суд Скопје ја одбил тужбата за надомест на штета на жалителката како неоснована. Судот го навел следното:

“... Врз основа на [информациите] доставени од [судечкиот суд], судот утврди дека затворската казна изречена на [жалителката] била три години и шест месеци, земајќи го предвид претседателското помилување. Настрана од тоа, вкупната казна, вклучувајќи го и условниот отпуст на [жалителката] кој завршил на 9 Јануари 2006 година била три години... Неспорно е дека [жалителката] била пуштена од затвор на 25 Февруари 2005 година, како што е наведено во одлуката за нејзин условен отпуст. Следствено, истата не била во затвор повеќе од предвиденото... Одлуката на [судечкиот суд] со која се наредува условен отпуст на [жалителката] го зема предвид претседателското помилување, видно од даденото образложение; сепак при намалувањето на казната не му дава значење на истото. [Жалителката] не поминала ниту еден ден повеќе во затвор од она што била казнета. Истата требала да ја служи казната до 9 Јануари 2006 година, како последен ден од нејзиниот условен отпуст. Одредбите кои предвидуваат надомест на штета не се применуваат за околностите на (конкретниот) случај бидејќи обвинувањето не било неосновано... Намалувањето на затворската казна по претседателското помилување и одлуката на [Врховниот суд] се засноваат на основи кои не се поврзани со вината на [жалителката] за кривичното дело кое го сторила. Само лицето кое претрпело штета поради неосновано обвинување има право да бара надомест за претрпената штета. Во конкретниот случај [жалителката] била основано осудена...”

13. Жалителката ја објавила оваа одлука пред Апелациониот суд Скопје. Таа тврдела дека поради вонредното ублажување на затворската казна од страна на Врховниот суд и претседателското помилување, таа требала да биде казнета на две години, дополнително намалени за периодот на нејзиното задржување во притвор. Оттука секое задржување по овој период било незаконско. Следствено, на истата и следува надомест на нематеријална штета согласно член 530 (1) 3 од Законот за кривична постапка (види параграф 23 подолу).

14. Во својата одлука од 9 Февруари 2012 Апелациониот суд Скопје ги потврдил утврдените факти и образложението дадени од понискиот суд. Понатаму навел дека:

“... намалувањето на затворската казна врз основа на вонредно ублажување на казната [од Врховниот суд] не претставува основ за надомест на настаната штета

ако лицето било затворено подолго од намалената затворска казна одредена од надлежен суд..

... овој суд смета дека во конкретниот случај, понискиот суд правилно утврдил дека [жалителот] не бил затворен ниту еден ден повеќе од времето предвидено со горенаведените пресуди, жалителот нема право да бара надомест на штета од [член 530 (1) 2] од Законот за кривична постапка...”

15. На 17 Октомври 2013 година Врховниот суд ја одбил ревизијата на жалителката и ги потврдил пресудите на пониските судови. Оваа одлука и била доставена на жалителката на 31 Јануари 2014 година.

Б. Релевантно домашно право

1. Уставот од 1991 година

16. Член 84 § 1(9) од Уставот предвидува дека Претседателот на државата може да даде помилување во согласност со законските прописи.

2. Закон за помилување

17. Согласно член 1 од Законот за помилување од 1993 година, Претседателот на државата може да помилува поименично определени лица за кривични дела предвидени со закон. Барање за помилување може да биде поднесено од осуденото лице или од Министерството за правда по службена должност (член 2(1)) кога одлуката ќе стане правосилна (член 6(1)).

3. Закон за кривична постапка од 1997 година (Службен Весник бр. 15/97; 44/02 и 74/04)

18. Член 112 од Законот за кривична постапка од 1997 година, применлив во тој момент, предвидува дека одлуките се доставуваат до странките преку усно соопштување ако странките се присутни на рочиштето или преку доставување на заверена копија од одлуката ако се отсутни од рочиштето.

19. Согласно член 125(2) од Законот, правосилна одлука станува извршна по доставувањето до странките под услов да нема пречки за нејзино извршување.

20. Членовите 399-402 го предвидуваат вонредното ублажување на казната како вонреден правен лек кој може да биде употребен против одлуката за казната донесена од пониските судови. Согласно член 399, може да биде дозволен кога ќе се јават околности кои не постоеле пред да биде изречена правосилната одлука или околности кои постоеле во тоа време но кои за судот биле непознати.

21. Согласно член 400(2), барањето за намалување на казната не го задржува нејзиното извршување.

22. Врховниот суд ќе го отфрли барањето ако законските услови за вонредно ублажување на казната не се исполнети. Ако го усвои барањето Врховниот суд со пресуда ќе ја преиначи правосилната пресуда во поглед на одлуката за казната (член 401(6)).

23. Член 530(1)2 пропишува дека право на надомест на штета му припаѓа на лице кое издржувало казна затвор, но по повод повторување на кривичната постапка, барање за заштита на законитоста или барање за вонредно преиспитување на правосилната пресуда му е изречена казна лишување од слобода во пократко траење од казната што ја издржал. Согласно точка 3, право на надомест на штета му припаѓа на лице кое отслужило подолга (затворска) казна поради грешка или незаконско постапување на (државен орган).

ЖАЛБЕНИ НАВОДИ

24. Жалителката се жалела врз основа на член 5 § 1 од Конвенцијата дека била во затвор четириесет и седум дена подолго од намалената затворска казна утврдена од Врховниот суд, дополнително ублажена со претседателското помилување (помеѓу 9 Јануари и 25 Февруари 2005 година). Од овие причини, истата била сметана за престапник за време на нејзиниот условен отпуст.

25. Повикувајќи се на Член 5 § 5, жалителката се жалела на одлуките на домашните судови со кои се одбива нејзината тужба за надомест на штета за наводното незаконско затворање.

ПРАВО

26. Жалителката се жалела дека издржувањето казна затвор помеѓу 9 Јануари и 25 Февруари 2005 година и подоцнежниот период на нејзиниот условен отпуст се незаконски. Судот смета дека овие жалбени наводи треба да се анализираат според член 5 § 1 (а) од Конвенцијата. Жалителката исто така се жалела и според член 5 § 5 во однос на одбивањето на нејзината тужба во постапката за надомест на штета. Член 5 §1 (а) и 5, до сега релевантнен, гласи:

“1. Секој човек има право на слобода и безбедност. Никој не смее да биде лишен од слобода освен врз основа на закон во долунаведените случаи:

(а) законско издржување казна затвор по пресуда на надлежниот суд;

....

5. Секое лице кое било жртва на апсење или притворање спротивно на одредбите на овој член, има право на обештетување.”

A. Жалба по член 5 § 1 (а)

1. Наводи на страните

27. Владата наведе дека помилувањето е дискреционо право на Претседателот на државата, кое во конкретниот случај, тој го искористил во однос на казната утврдена со правосилната одлука од 2001 година. Жалителката, која била застапувана

од адвокат, пропуштила да го извести Врховниот суд за добиеното помилување од Претседателот. И покрај тоа, претседателското помилување не одиграло голема улога при анализата на Врховниот суд на прашањето дали жалителката ги исполнила законските претпоставки за добивање на вонредно ублажување на казната бидејќи помилувањето и вонредното ублажување на казната се два различни, автономни и независни правни инструменти. Помилувањето не може да се применува при вонредно ублажување на казната. Во секој случај жалителката била во затвор три години (вклучувајќи го и времето на нејзиниот условен отпуст), што кореспондира со ублажената казна поради претседателското помилување. Истото било и во линија со намалената казна утврдена од Врховниот суд по барањето за вонредно ублажување на казната поднесено од жалителката.

28. Жалителката тврдела дека не постоела законска одредба која барала од неа да го извести Врховниот суд за претседателското помилување. Оттаму тужената држава била должна да воспостави ефективен систем за размена на информации помеѓу државните органи. Понатаму, продолжува дека првичната казна досудена со правосилната пресуда од 2001 година била преиначена од Врховниот суд. Следствено, вкупната затворска казна која требала да ја отслужи била за две години помала од времето кое го поминала во притвор. Издржувањето на затворската казна по тоа време било незаконско. Слично, таа незаконски била сметана за затвореник во периодот помеѓу 25 Февруари 2005 година и 9 Јануари 2006 година, односно за времето на условниот отпуст.

2. Оценка на судот

29. Кога е во прашање "законитоста" на затворот (притворот), Конвенцијата упатува основно на националното право и ја утврдува обврската за усогласување на материјалното и процесното право во националното право. Времетраењето на затворот (притворот), по правило е "законско" ако се заснова на судски налог. Дополнително, секое ограничување на слободата треба да биде во согласност со целта на Член 5, имено да го заштити поединецот од арбитарност (види *Mooren v. Germany* [GC], бр. 11364/03, §§ 72-74, 9 Јули 2009). Со оглед на тоа дека поимот на арбитарност во контекст на член 5 варира до одреден степен во зависност од видот на лишување од слобода кој е во прашање (види *Saadi v. the United Kingdom* [GC], бр. 13229/03, § 68, ECHR 2008 и *Plesó v. Hungary*, бр. 41242/08, § 57, 2 Октомври 2012), еден општ принцип утврден во судската пракса на судот е дека лишувањето од слобода ќе биде "арбитарно" во случај кога домашните органи пропуштиле да се обидат правилно да го применат релевантното право (види го *Mooren*, цитиран погоре, § 78).

30. За судот, а и меѓу страните е неспорно дека жалителката била осудена во постапка согласно закон од страна на надлежен суд во смисла на Член 5 § 1 (а) од Конвенцијата. Со правосилна пресуда од 23 Април 2001 година таа била казнета на казна затвор во времетраење од четири години и шест месеци во која треба да се засмета времето поминато во притвор (единаесет дена). Казната и нејзиното извршување биле предмет на неколку правни лекови, базирани на различни правни основи, како што е објаснето подолу.

31. Жалителката започнала да ја служи казната на 20 Јануари 2003 година. Додека била во затвор на 29 Јули 2004 година добила помилување од Претседателот со кое се намалило времето на издржување затвор за единаесет месеци. Судот истакнува дека со помилувањето не е намалена казната сама по себе, туку на жалителката и е дадено делумно ослободување од служењето на казната врз основа на релевантните околности во тој момент. Тоа е во согласност со член 6 од Законот за помилување, според кој помилувањето може да се бара и соодветно дозволи откако судската одлука

ќе стане правосилна (види го параграф 6 погоре). Врз основ на помилувањето од Претседателот жалителката требала да биде во затвор три години со исклучок на времето кое го поминала во притвор.

32. На 17 Февруари 2005 година судечкиот суд донел наредба жалителката да биде пуштена на условен отпуст поради нејзиното добро поведење во затворот. На 25 Февруари 2005 година жалителката била пуштена на слобода. Повикувајќи се на помилувањето од Претседателот судечкиот суд одредил дека условниот отпуст ќе трае до 9 Јануари 2006 година (види параграф 9 погоре).

33. Судот забележува дека жалителката од тие причини била во затвор помеѓу 20 Јануари 2003 и 25 Февруари 2005 година, имено за период од две години еден месец и пет дена. Судот ќе ги ограничи своите разгледувања на жалбите од оваа глава во однос на задржувањето во затвор на жалителката, имајќи предвид дека периодот додека жалителката била на условен отпуст (25 Февруари 2005 до 9 Јануари 2006 година) не може да се смета за "лишување на слобода" во смисла на значењето на член 5 од Конвенцијата.

34. Судот смета дека целокупниот период во кој жалителката била во затвор, вклучувајќи го и оспорениот период помеѓу 9 Јануари и 25 Февруари 2005 година, е во согласност со казната дефинирана во пресудата на судечкиот суд од 2001 година, времето на служење кое потоа е намалено на сметка на помилувањето на Претседателот. Во тој момент таа била единствена правосилна и извршна пресуда со која се предвидува казната која е утврдена во насока на осудата на жалителката за сериозен сообраќаен прекршок. Точно е дека на 1 Февруари 2005 година Врховниот суд го усвоил барањето на жалителката за вонредно ублажување на казната, преиначувајќи ја правосилната пресуда од 2001 година во однос на казната и намалувајќи ја затворската казна на три години и шест месеци, без времето кое жалителката го поминала во притвор. Судот не го прифати наводот на жалителката дека помилувањето на Претседателот од 28 Јули 2004 година требало да биде применето врз одлуката на Врховниот суд, како идна и непредвидена мерка, бидејќи помилувањето било пред одлуката и било одобрено во однос на правосилната одлука од 2001 година, како единствена правосилна и важечка пресуда во тој момент со која се одредува затворската казна. Да се заземе поинаков став, би значело дека жалителката ќе требала да биде ослободена, како што таа тврди на 9 Јануари 2005 година, имено пред 1 Февруари 2005 година, денот кога Врховниот суд одлучил по нејзиното барање за вонредно ублажување на казната.

35. Во насока на горенаведеното дека целокупниот период кој е предмет на разгледување (види параграф погоре) е основан врз судски налог, Судот наоѓа дека лишувањето од слобода на жалителката било "легално" во смисла на член 5 § 1 (а) од Конвенцијата.

36. Оттука следи дека оваа жалба е во целост неоснована и ќе биде одбиена во согласност со член 35 §§ 3 (а) и 4 од Конвенцијата.

В. Жалба по член 5 § 5

1. Наводите на страните

37. Владата тврдеше дека затворањето на жалителката било извршено во согласност со материјалните и процесните правила на националното право и во согласност со Конвенцијата. Нема грешка или незаконско постапување од државните

органи, како што тврди жалителката. Соодветно, домашните судови правилно ја одбиле тужбата на жалителката за штета.

38. Жалителката ги повтори своите наводи дека има повреда на правата од оваа глава.

2. Оценка на судот

39. Судот повторува дека Член 5 § 5 е разгледуван во насока дали постои можност да се побарува надомест поради лишување од слобода кое е извршено спротивно на параграф 1, 3 и 4 (види *Stoichkov v. Bulgaria*, бр. 9808/02, § 72, 24 Март 2005). Правото да се бара надомест утврден во параграф 5 претпоставува дека имало повреда на некој од претходните параграфи од член 5 дали од страна на домашните органи или од страна на Судот (види *Temchenko v. Ukraine*, бр. 30579/10, § 129, 16 Јули 2015).

40. Во конкретниот случај, Судот истакнува дека тужбата на жалителката за надомест на штета била разгледувана од судови во два степени на надлежност. Судот не најде дека исходот на постапката за надомест бил арбитражен или очигледно неразумен. Во вакви околности, имајќи ги предвид наоѓањата на Судот во однос на жалбата на жалителката по член 5 § 1 (види параграф 36 погоре), Судот заклучи дека Член 5 § 5 не е применлив во конкретниот случај.

41. Следи дека жалбата не е во согласност *ratione materiae* со одредбите на Конвенцијата во смисла на Член 35 § 3 (а) и истата е одбиена во согласност со Член 35 § 4.

Од овие причини, Судот, едногласно,

Ја прогласува жалбата за недопуштена.

Изготвено на Англиски јазик и објавено во писмена форма на 26 Октомври 2017.

Abel Campos
Секретар

Linos-Alexandre Sicilianos
Претседател